

לגבי ביעור חמץ כתבו הפוסקים בפשיטות שיכול שליח לברך. המג"א למד זאת ממילה

5. מגן אברהם סימן תלב ס"ק ו

משמע דאם בע"ה אינו בודק רק מצוה לאח' לבדוק אותו אחר מברך וצ"ע דהיאך יברך הא אין המצוה מוטלת עליו לבדוק ול"ד למ"ש סי' תקפ"ה גבי שופר שהתוקע מברך דשאני התם שהשומ' שומע הברכ' ויוצא בברכתו אבל הכא למה יברך הבודק כיון שאין המצוה עליו וצ"ל דמ"מ מצוה קעביד דומיא דמיל' שהמצוה על אבי הבן ומ"מ אם אחר מל אותו אחר מברך וע' בטור י"ד סי' רס"ה.

והדגמ"ר למד ששליח מברך בבדיקת חמץ מתרומה

6. דגול מרבבה אורח חיים סימן תלב סעיף ב

ומצות מילה אין ראייה, ששם אם אין האב מל חייבים בית דין לממהליה, ולכך כל אחד יכול לברך. אבל נראה לי ראייה מעושה שליח לתרום שהשליח מברך, דאם לא כן שאין השליח מברך א"כ לא היה מועיל לכתחלה לומר לשליח לתרום, כשם שאלם וערום אינם תורמים לכתחלה [י"ד סימן שלא סעיף לב] משום הברכה, ועיין ברמב"ם הלכות תרומה פרק ד' הלכה א', וק"ל:

ולכן להלכה אם השליח בודק ביתו בסמוך יכוין להוציא את הבית הנוסף כיון שבברכה אחת מוציא כמה בתים (שו"ע תלב ב) אמנם אם לא בודק ברצף, השליח מברך בבית הנוסף (משנ"ב תלב י. חזו"ע פסח ע"מ כט. מאמ"ר ה מט).

ברכה ושליחות בנר חנוכה

הרמב"ן מסביר שמצוות שניתנות לעשות בשליח מברכים 'על' ובחנוכה בכל זאת מברכים להדליק כיון שההדלקה בממונו של בעה"ב.

7. חדושי הרמב"ן מסכת פסחים דף ז עמוד א

ואני אומר שכל מצוה שאדם יוצא בה לכתחלה על ידי אחר כגון ביעור קבעוה בעל, וכן שחיטה ומילה שאפי' אבי הבן שמצווה למול את בנו אם רצה והביא לו מוהל שמל אותו יוצא ידי חובתו, וכן בשחיטת הפסח וקדשים שאין כל אחד שוחט פסחו וקדשיו אלא העושה [עושה] לשמו וכו"ש שלוהו של אדם בכולן כמותו, והוא הדין להפרשת תרומות ומעשרות וחלה בכולן מברכין על, וכן כתב רב אחא משבחה ז"ל בשאלתא דפסחא, וכן במניח עירובין מברך על מצות עירוב כדברי מקצת ראשונים ולא כדברי האומר להניח וכן כל כיוצא בהן,

אבל מצוה שאי אפשר לעשותה על ידי שליח כגון תפילין וציצית וישיבת סוכה וכיוצא בהן מברכין עליהן בלמ"ד בכל שברכתן עובר לעשייתן.

וא"ת הרי הדלקת נר חנוכה שאפשר לעשותה על ידי שליח ומברכין עליה להדליק?! יש לנו לומר שאני התם שההדלקה מצוה עצמה היא שעשה מצוה, ואתמר בפ' במה מדליקין (כ"ג א') דצריך לאישתתופי בפריטי ואינו יוצא אלא בשל עצמו ממילא אפילו שהדליק השליח נחשב שהדליק בעה"ב עצמו ולא כשליחות, ועוד כיון שהרואה נמי מברך ומצוה לראות משום פרסומי ניסא קבעוה בלמ"ד.

וכן כתב הרא"ש שני חנוכה נעשה ע"י שליח. והטעם שמברכים להדליק שמפני חביבותה מקובל שכל אדם מדליק

8. רא"ש מסכת פסחים פרק א סימן י

ולהדליק נר של חנוכה אף על גב דאפשר לעשות ע"י שליח אורחא דמילתא הוא שכל אדם מדליק בביתו מפני חביבות הנס

שליח למצוות נר חנוכה

חיוב ונוסח הברכה במדליק לאחרים

הרמב"ם כותב שלעולם כשעושה מצוה לאחרים מברך. אלא שמברך בנוסח 'על' המצוה

1. רמב"ם הלכות ברכות פרק יא הלכה י - יא

הלכה י: אחד העושה מצוה לעצמו ואחד העושה אותה לאחרים מברך קודם עשייתה אשר קדשנו במצותיו וצונו לעשות, אבל אינו מברך שהחיינו אלא על מצוה שעושה אותה לעצמו, היו לפניו מצות הרבה אינו מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו על המצות אלא מברך על כל אחת ואחת בפני עצמה.

הלכה יא: כל העושה מצוה בין שהיתה חובה עליו בין שאינה חובה עליו אם עשה אותה לעצמו מברך לעשות, עשה אותה לאחרים מברך על העשייה.

הכס"מ מסביר שמברך 'על' באחד משלשה תנאים: כשעושה לאחרים או שכבר היתה חלות למצוה או כשהמצוה אינה חיובית.

2. כסף משנה הלכות ברכות פרק יא הלכה יא

כלל דבריו דלברך בלמ"ד בעינן שיעשה אותה לעצמו ושתהיה הברכה קודם עשיית המצוה אבל אם מברך אחר עשייתה כביעור החמץ שאחר שגמר בלבו לבטל נעשית המצוה וכן לולב מדאגבגיה נפק ביה כמוזכר פרק קמא דפסחים (דף ז') וכן אם סח בין תפילין של יד לשל ראש מברך על מצות תפילין מפני שכבר נעשית מצות תפילין של יד וכן על ספירת העומר מפני שכבר קרב העומר ואנו מונים ממנו ולא מונין לו תקנה בעל וכן ברכת על דברי תורה לפי שבכל יום ובכל שעה אנו מצווים ללמוד וא"כ קודם שעה זו נצטוו ללמוד תקנה בעל.

וזה הכלל הוא בברכת מצות שהם חובה אבל בברכת של מצות שאינן חובה כנט"י ושחיטה דלא ליכול ולא יטול ידי או לא ישחוט אינו מברך בלמ"ד להורות שאינה חובה.

בפ"ח פטוט שהמדליק לאחרים אפילו לא יוצא שם יברך להדליק נר חנוכה. ויש מהראשונים שסברו שמברך 'על הדלקת נר חנוכה' ולא נהגו כן. ובכל אופן לדעת כולם מדליק בברכה

3. פרי חדש אורח חיים סימן תרעו סעיף א

כתב הרא"ם [בהגהותיו לסמ"ג סוף הלכות חנוכה], שכשאחר מברך, יברך "על" הדלקת נר חנוכה, ושכן מצא בגיליון התוספות [ע"כ], ולא נהגו כן. ומיהו אם נשתתף בפריטי, לכולי עלמא יברך להדליק, וכן כתב בספר ב"ח [סוף הסימן]:

ברכה ושליחות במילה וביעור חמץ

הרמב"ם כותב בפירוש שמי שבדק לאחרים מברך

4. רמב"ם הלכות ברכות פרק יא הלכה טו

וכך הוא מברך על ביעור חמץ בין שבדק לעצמו בין שבדק לאחרים שמשעה שגמר בלבו לבטל נעשית מצות הביעור קודם שיבדוק כמו שיתבאר במקומו

📧 וכ"כ בכה"ח תרעה ט, אור לציון (ד מו ה)

בעה"ב מברך ושליח מדליק

לגבי ציצית – כתב המג"א שאם אדם לא בקיא בברכה יכול חבריו לברך והוא יתעטף

9. מגן אברהם סימן ח ס"ק ח

כתב בהג"מ /בהג"א/ ספ"ג דר"ה שאם אחד מתעטף בציצית יכול חבריו לברך לו ובת"ה ס' ק"מ כתב מי שקושר תפילין לחבירו בראשו מסתמא לא יברך אלא הלוש וכו' ע"כ וצ"ל דהג"מ מיירי שהמתעטף אינו בקי בברכה ועסי' תקפ"ה ס"ב:

וכן יכול אדם לברך לחבירו והוא ידליק נר חנוכה

10. מגן אברהם סימן תרעו ס"ק ד

ועסי' ח' מ"ש בשם הג"מ דמשמע דאחר יכול לברך והיא תדליק

הרמ"א כתב שהמדליק בבית הכנסת מדליק נר אחד

11. שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרעא סעיף ז

הגה: ונוהגין להדליק בבהכ"נ בין מנחה למעריב...ואם רוצים למהר להתפלל לאחר שברך הש"צ והדליק אחד מהן, יוכל השמש להדליק הנשארים, והש"צ יתפלל (מהרי"ל).

הכה"ח מביא בשם כמה אחרונים שהמברך חייב להדליק אך סיכסם שדעת רוב האחרונים להתייר

12. כף החיים אורח חיים סימן תרעו אות יג

יג) ואחר יכול לברך והוא ידליק. מ"א סק"ד. א"ר שם. א"א אות ד' אבל ברמ"א ס' תרע"א (ססעי' ז') מוכח דהמברך צריך להדליק וכ"כ הרא"ה בב"ה דף כ"ב יעו"ש. ער"ה אות א' מיהו דעת האחרונים להתיר כמ"ש לעיל ס' תרע"ה או' י' וכו' ט' יעו"ש:

📧 ובילקו"י (חנוכה תרעה ט) – כתב להחמיר שהשליח יברך וידליק.

אמנם את דברי הרמ"א תרצו הפוסקים שחייב להדליק קודם התפילה כדי שלא יהיה הפסק בין ברכה להדלקה ואינו ענין לאחד מברך ואחד מדליק.

והבא"ח ברב פעלים נשאל לגבי אפשרות שאדם אחד יברך ואדם אחר יערב עירובי תבשילין והביא שדינו כמו נר חנוכה שמוטר. כיון שדורש שליחות ושונה משחיטה שאסור שלא צריך שליחות.

13. שו"ת רב פעלים חלק ד - אורח חיים סימן יד

ולענין הברכה הנה נשאלתי מקדמת דנא בענין נרות חנוכה אם יכול בעה"ב לברך ואחר ידליק הנרות על סמך ברכתו והבאתי דברי הכנה"ג בס' תקפ"ה בהגה"ב בשם רבו מהרימ"ט^א דהקובע מזוזה לחבירו או מל בנו של חבירו או עשה מעקה לחבירו מחוייב העושה לברך ולא בעל דבר ע"ש והבאתי דברי הרב חקרי לב י"ד ח"ב ס' ט' דף ל"א ע"ד שהביא דבריו הנז' גם הבאתי דברי הרב מחנה אפרים בה' שלוחין ס' י"א.

והעליתי בדבר דבעי שליחות מצי בעל דבר לברך ואחר יעשה ומ"ש רש"ל ביש"ש חולין פ"א ס' ד' ע"ש (לענין שחיטה שכתב "היכא שיכול לברך בעצמו שלא יכול האחר לברך, אלא אותו עושה המצוה") שם איירי במידי דלא בעי שליחות והבאתי עוד דברי הפר"ח ז"ל ס' תל"ב שכתב לענין ביעור חמץ להדיא שאפילו בעה"ב אינו בודק כלום יכול לברך ולא הוא ברכתו לבטלה ע"ש גם הבאתי דברי הרב ערך השלחן^א ז"ל שכתב להפך ומוכח ליה מדברי רש"ל הנז' ועוד הבאתי דברי הרב ז"ל עצמו בספרו חוקת הפסח^א ס' תל"ב שהביא דברי רש"ל ועשה חילוק דהיכא דהשליח עושה מצוה שחייב בה אחר כגון בדיקת חמץ אם ירצה בעה"ב יברך ושלוחו בודק דשלוחו של אדם כמותו ובזה גם רש"ל יודה ע"ש.

ברכה כשבעל הבית לא נוכח

מהר"ח או"י כתב שאין לברך על נר חנוכה כשבעה"ב לא נוכח

14. דרשות מהר"ח אור זרוע סימן ז (בנו של האור זרוע ותלמיד מהר"מ ורא"ש)

ומעניין חנוכה, אדם שהדליק כבר נר חנוכה יכול להדליק לאשה ולברך וכגון שעומדת אצלו בשעת הברכה, אבל בענין אחר נראה למהר"ח שאין לברך.

במחצית השקל הבין שיש כאן חסרון במצווה עצמה ולא רק ביכולת לברך (וזה קשה כיון שלכאורה זה סותר את דברי הראשונים שסתמו ששייך שליחות בנר חנוכה)

15. מחצית השקל אורח חיים סימן תלד ס"ק ט

דמצוה שהיא חובת הגוף קשה לעשות ע"י שליח (לאפוקי הפרשת תרומה וכדומה דהוי חובת התבואה), לכן עכ"פ תעמוד אצלו. הוא הדין הכא:

וביד אפרים הסביר שלענין המצווה ודאי יוצא אלא שלא שייך שיברך כיון שלא מחוייב ואין כאן צורך בשליחות (וגם זה צריך לעיין מדברי הראשונים שדברו על שליחות)

16. יד אפרים אורח חיים סימן תלב סעיף ב

ונראה שהחילוק הוא על פי מה שכתב התוספות רי"ד בקידושין [מב, ב ד"ה שאני] דלכך לא מהני שליחות באומר לחבירו הנח תפילין עבורי או שב בסוכה עבורי, לפי שהמצוה מוטלת על גוף האדם, ע"ש. ולפי זה גם בהדלקת נר חנוכה מה שמדליק לו חבירו אין זה מתורת שליחות, רק שעיקר המצוה המוטלת על האדם כד הוא שיודלק בביתו נר חנוכה, ואין חילוק בין ע"י עצמו או ע"י אחר, וזה המדליק הוא מדליק להתחייב במצוה, והרי זה כאומר לחבירו הנח לי תפילין על ידי, וא"כ כיון שאין המדליק שם שליח עליו שוב אין לו לברך, כיון שאין מצוה זו מוטלת עליו, מה שאין כן כשהמצוה מוטלת על גוף הדבר, כגון הפרשת תרומות ומעשרות, שזה נעשה שליח לתרום ושלוחו של אדם כמותו והוי ליה כבעל הבית עצמו, ושפיר מברך.

במנחת אשר מתקשה עם דברי היד אפרים שאין ההדלקה מדין שליחות ומסביר את הצורך לנוכחות של בעה"ב הוא שיהיה גם ניכר שהוא שלוחו

17. שיעורי מנחת אשר 'שליח בהדלקת נר חנוכה'

והנה שמתאי אל לבי דרך נוספת מבית מדרשם של רבותינו הראשונים בהלכה זו שצריך בעל הבית לעמוד ליד שליחו המבטל חמצו, דכך כתב המהרי"ל (הלכות בדיקת חמץ סימן ז').

"ואם אינה יכולה לבטלה מעצמה או יבטל הבדוק בשבילה, והיא תעמוד אצלו בשעת הביטול דנראה כשלוחה, וכ"כ הר"ן משם מהר"ן, וכן ביורה דעה על אבי הבן בשעת המילה".

הרי שכתב גם המהרי"ל דהאשה תעמוד ליד המבטל, אך בטעם הדברים כתב להדיא כדי שיהא נראה כשלוחה, הרי לן להדיא דאין זה משום עצם ההלכה וגדרי השליחות אלא לרווחא דמילתא, ודימה זאת לאבי הבן שעומד ליד המוהל בשעת מילת בנו.

וכ"ה בשו"ע הלכות מילה (יו"ד סימן רס"ה ס"ט) "אבי הבן עומד על המוהל להודיעו שהוא שליחו". הרי שגם במילה אף דפשוט דמהני שליחות למול את בנו אף שלא בפניו, מ"מ נהגו שאבי הבן עומד על המוהל לרווחא דמילתא להודיעו שהוא שליחו.

לדעת הגרמ"א דברי מהר"ח רק באנשים שרגילים להדליק בנפרד ואחרת לא צריכים להיות נוכחים

ובכל אופן בספר המאורות כתב במירוש שבגר חנוכה יוצאים גם כשלא נוכחים (אמנם לא מוכרח שחולק על דברי מהר"ח כיון שלא התייחס לעצם הברכה)

23. מקראי קדש חנוכה פרק ז הערה יח

18. ספר המאורות מסכת מגילה דף יט עמוד ב

וכשהרציתי דברים אלה לפני הגר"מ אליהו זצ"ל אמר לי שאין נראים לו הדברים ומכל מקום אמר לי שלדעתו להלכה חייבים היוצאים להיות נוכחים בעת הברכה וההדלקה רק כאשר גם הם צריכים להדליק בעצמם ושאינן דרכם לצאת י"ח ע"י אחרים כגון אב המדליק לבנו לאשכנזים הנוהגים שאף הבנים מברכים ומדליקים לעצמם ואפילו שהאדם המברך והמדליק לא יצא עדיין י"ח בעצמו. אך אם מדליק עבור אשתו ובן אשה לבעלה או לספרדים אף אב המדליק עבור בנו א"צ האדם השני היוצא י"ח להיות נוכח בהדלקת הראשון ואין זה תלוי אם המוציא יצא כבר י"ח אם לאו.

... ובעשרת הדברות שחבר ה"ר יצחק בר' אבא מרי נראה דסבירא ליה לרב המחבר דנשים אין מוציאות אנשים בקריאתן.. אבל בהדלקת נר חנוכה מוציאות אפילו אנשים ואפשר לומר טעם לסברא זו דמשום פריצותא היא ... אבל בהדלקת נר חנוכה כיון שאין צריך שיהיו שם האנשים בשעת ההדלקה איכא למימר דמדלקי. (הובא ביחוד"ד ו מג לענין בחורי ישיבות בנר חנוכה. וכתב מכאן על דברי הסבורים כמהר"ח 'אין זה מוכרח')

דברי מהר"ח הובאו במ"ג ובמשנ"ב

19. פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן תרעה ס"ק ד

ד אשה. עיין מ"א. ומוציאה אנשים אם עומדים בשעה שמדליקה ושומעים הברכה

20. משנה ברורה סימן תרעה ס"ק ט

ואפילו איש יכול לעשות אותה שליח להוציאו אם עומדין בשעה שמדלקת ושומעין הברכה ובדיעבד אם לא ענו אמן על הברכה ג"כ יצאו וכן איש מברך לאשה ויוצאת ידי חובתה אם עומדת שם ושומעת הברכה לא בע"א

☞ וכ"כ כף החיים (תרעה ב) בשם כנה"ג ומועד לכל חי (כז כה)

הגרשו"א כותב למעשה ששליח להדלקת נר לא יברך כשאין בעה"ב עומד שם

21. הליכות שלמה פרק ט"ז סעיף ה' ובהערות

מצות הדלקת נר חנוכה מתקיימת גם על ידי שליח אבל את הברכות לא יאמר השליח אלא אם עומד שם בעל הבית ושומעם. ולכתחלה יברכם בעל הבית בעצמו. ובהערה הביא את דברי היד אפרים שגר חנוכה כתפליין

☞ והביר דבריו בחזו"ע עמ' קיח ונראה שמסכים להם.

האם גם בני המשפחה חייבים להיות נוכחים כולם

צריך ליישב את דברי מהר"ח עם דברי ר' זירא שאשתו היתה מדליקה עליו בביתו שמוכח שם שיוצא אף על פי שלא נוכח בהדלקה.

הב"ח מסביר שדברי מהר"ח הינם לכתחילה ומהדין יוצא בכל אופן

22. ב"ח אורח חיים סימן תרעז

ומיהו אם אשתו מדלקת עליו אין צריך לילך לביתו כמו שכתבתי בסוף סימן תרע"ה (עמ' תקעה ס"ב ד"ה אבל) ואף על פי דצריך לכתחלה לעמוד אצל מי שמדליק עליו מכל מקום אינו מעכב ומדינא יוצא אפילו אינו עומד אצלו דעיקר החיוב על ממונו להדליק נרות לפרסומי ניסא. (ואמנם קצת קשה על שהנוסח 'אבל בענין אחר אין לברך' משמע כפשוטו)

☞ הובאו דבריו ביחוד דעת ג נא לענין הדלקה אשה לבעלה שמתעבב

ולענ"ד מלשון מהר"ח נראה פשוט שאין כוונתו לאדם שמוציא גם את עצמו שאחרת מדוע כתב 'לא יברך' הרי גם להוציא עצמו מברך.

סיכום להלכה

שליחות בנר חנוכה - שליחות שייכת בנר חנוכה ומועיל שאדם מדליק עבור חברו.

ברכה לשליח - בנר חנוכה השליח יברך רק אם בעל הבית נוכח (משנ"ב תרע"ה ט. כה"ח כ. הליכות שלמה טז ה) ואם בעה"ב בקיא לכתחילה הוא יברך וידליק.

אחד מברך ואחד מדליק - יש אומרים שאם השליח מדליק את הנרות כגון עבור חולה שלא יכול לקום ממיטתו, צריך השליח גם לברך (בליקו"י חנוכה תרעה ט) ויש אומרים שיכול בעה"ב לברך והשליח ידליק (מ"א תרעו ד. כה"ח תרעה ט. אור לציון ד מו ה)

נוכחות לבני הבית - ובני הבית שרגילים להדליק יחד, מהדין לא חייבים להיות נוכחים בהדלקה על מנת לצאת (הגרמ"א מקר"ק ז הע' יח).